

KÖZGAZDÁSZ FÓRUM

Romániai Magyar Közgazdász Társaság
Asociația Economistilor Maghiari din România
Gesellschaft Ungarischer Ökonomen aus Rumänien
Hungarian Economist's Society of Romania

A ROMÁNIAI MAGYAR KÖZGAZDÁSZ TÁRSASÁG SZAKMAI KÖZLÖNYE 2000. június, III. évfolyam 2. szám

Wesselényi Miklós emlékezete

Ifjú hadadi Wesselényi Miklós annak a 19. századi nagy reformnemzedéknek volt egyik kiemelkedő tagja, amely azt a célt tűzte maga elé, hogy Magyarországon és Erdélyben felszámolja az idejétmúlt feudális rendi állapotokat s rávezesse a magyarságot a Nyugat-Európában már jelentős eredményeket felmutató polgári világra, s hogy a Habsburg Birodalom keretében méltóbb helyet és helyzetet vívjon ki a magyarság számára.

Úgy véljük, hogy manapság, amikor annyi szó esik polgárosodásról, reformokról, az erkölcsi megújulás szükségességéről, amikor inkább az új kapitalizmus gátlástalanságainak vagyunk tanúi, nem felesleges emlékeznünk az olyan elődök példájára, akik mindig képesek voltak társadalomban és nemzetben gondolkodni, s a közjóra való törekvés fontosabb volt számukra, mint az egyéni érvényesülés. A nagy nemzedék legnagyobbjaira: Széchenyi Istvánra, Kossuth Lajosra, Deák Ferencre valóban gyakran történik hivatkozás a magyar közélet fórumain, de Wesselényi neve alig-alig hangzik el. És ezt különösen azért hiányoljuk, mert a reformnemzedék vezetői közül Wesselényi ismerte fel legreálisabban Erdélyt s az erdélyi magyarság sorskérdéseit. Kissé sarkítva azt is mondhatnánk: csak ő ismerte fel igazán. Ezért örülhetünk annak, hogy a **Magyarok Világszövetsége az egyébként történelmi 2000. évet Wesselényi Évnek nyilvánította.**

Ifjabb hadadi Wesselényi Miklós 1796. december 30-án született a Partiumban, Zsibón. Fontos volt pályája alakulásában az, hogy apjától, id. Wesselényi Miklóstól a 22 szegény jobbágyfalun s a nehezen fékezhető természetén túl értékes szellemi örökség maradt rá: szenvedélyes hazaszeretetet s közéleti elkötelezettséget. Utóbbiak birtokában az ifjú Wesselényi rendkívül tudatosan készült önként vállalt szerepére: nemcsak tanítómestereitől s könyvekből tanult, de

környezete, Erdély, Magyarország, Nyugat- és Kelet-Európa állapotának elemző felméréséből is reális tanulságokat volt képes meríteni, s olykor vátieszi gondolatokat megfogalmazni.

Az életpálya alakulásában felmérhetetlen jelentőségű volt megismerkedése és barátsága a szintén történelmi szerepvállalásra készülő Széchenyi Istvánnal. Az 1820–1830-as években együtt, egyidőben gondolták ki a magyar reform eszmerendszerét s módozatait. Ezeket elméleti műveikben tették közzé: Széchenyi a *Hitelben* és más műveiben, Wesselényi a *Balítéletekről* című könyvében foglalta össze nézeteit. Ezek lényege: fel kell számolni a jobbágyrendszert az önkéntes örökváltság útján, s a parasztságot fel kell ruházni polgári szabadságjogokkal, hogy a születő polgári nemzet része lehessen. És ezzel egyidőben törvényes reformok által modernizálni kell a gazdaságot s az intézményrendszert.

Magyarországon könnyebben s főleg gyorsabban megkezdődött a gazdaság és társadalom átalakulása, mint a gyöngébb, szegényebb s a Habsburg-hatalom által nagyobb nyomás alatt tartott Erdélyben. De Erdélyben is születtek kezdeményezések, s ezek élén báró Wesselényi Miklós állt. Ő elsősorban saját uradalmát szerette volna példamutató gazdasággá átalakítani.

Első lépésként bevezette Zsibón a váltógazdaságot, s elkezdte a birtok modern mezőgazdasági gépekkel való felszerelését: ekéket, vetőgépet, majd cséplőgépet hozatott. Elindította a borgazdaságot a korszerűsödés felé: palackoztatni kezdte borait s új szőlőfajtákat honosított meg; pénzszerzés céljából szeszfőzdét állított fel. Mindezek mellett a fiatal gazda a ménesére volt a legbüszkébb. A régi ménest angol telivér fajtákkal frissítette fel s a minőségi lótarásban mutatott példát. Szólhatnánk a juhászatáról is, amely nem kis jövedelemhez juttatta a gazdaságot. Röviden: Wesselényi a piacra termelő mezőgazdaság meghonosításával

messze megelőzte erdélyi kortársait.

Tévednénk azonban, ha azt hinnénk, hogy saját gazdaságának építése elvonta a figyelmét a közügyekről. Ellenkezőleg: az 1830-as évek elején megszervezi Erdélyben a rendi ellenzéki mozgalmat a rendi alkotmányosság helyreállításáért. Kéri – követeli, hogy a hatalom hívja össze az 1811 óta nem működő országgyűlést, s mint „vándor patrióta” másokkal együtt bejárta Erdélyt, hogy mindenhol ébressze az „alvó nemzetet”. És a siker nem maradt el: 1834-ben összeülhetett az erdélyi diéta. Wesselényi terve az volt, hogy az országgyűlés által a reformok bevezetését fogja szorgalmazni, de ezt Bécs megakadályozta: 1835. február 6-án erőszakkal feloszlatta az országgyűlést s elrendelte Wesselényi perbe fogását. Ezzel tulajdonképpen lehetetlenné tette további politikai működését. 1839-ben börtönbüntetést szenved s csak 1843-ban kerül vissza Erdélybe betegen s majdnem vakon. A magányos töprengés évei következtek, de nem a tétlenségé.

Még abban az évben megjelentette második nagy művét: *Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében* címmel, amelyben a kor nemzetiségi viszonyainak tudományos elemzését végezte el. Világosan kifejtette, hogy Magyarországot közvetlen veszély fenyegeti a nemzeti törekvések miatt, ami ellen csak az alkotmányos szabadságjogok kiterjesztése által

védekezhet a magyarság.

Ennek megvalósítására az 1848-as forradalom kínált elvi lehetőséget. Wesselényi már az első napoktól a békés forradalom talaján állva az alkotmányos átalakulást sürgette. A magyar nemzet és Magyarország megerősítésének zálogát Erdély s Magyarország uniójában látta, s hogy ezt a nemzetiségek is elfogadják, az uniót a jobbágyfelszabadítással kötötte össze. Miután 1848. május 30-án a Kolozsváron ülésező országgyűlés kimondta az uniót, július 6-án Wesselényi hatalmas beszédének hatására a küldöttek egyhangúan megszavazták a jobbágyrendszer eltörlését Erdélyben, majd elfogadták a legfontosabb polgári törvényt.

Az 1848. évi magyarországi és erdélyi törvényhozás véget vetett a rendiség és feudalizmus uralmának, s megteremtette a polgári rendszer jogi kereteit. Abban, hogy a rendszerváltás 1848 tavaszán békésen, vér nélküli forradalomban történhetett meg, Wesselényi Miklós több évtizedes küzdelmének nem kis része volt. Az, hogy 1848 őszén mégis fegyverhez kellett nyúlnia a magyarságnak a forradalom s önmaga védelmében, nem Wesselényi, de nem is Kossuthon, hanem a bécsi összbirodalmi politika irányváltásán múlt.

Egyed Ákos

Az erdélyi magyar nyelvű közgazdasági oktatás történetéből (VI. rész)

130 éves a kolozsvári felsőfokú mezőgazdasági oktatás

November 15-én lesz százharminc éve, hogy megnyitotta kapuját a Kolozsmonostori Gazdasági Intézet. Ezzel az eseménnyel kezdődik az erdélyi felsőfokú mezőgazdasági szakoktatás története.

Előzményeire utalva Vörös Sándor, a harmadik igazgató (1875–1897), az 1880-ban megjelent *A gazdasági tanügy történetének vázlata* című munkájában leírja: Ezen tanintézet létesítésének eszméjét 1867-ben néhai báró Bánffy János és az azon időben az Erdélyi Gazdasági Egylet Kolozsvárott székelő választmányának több tagja pendítették meg". Szász István *Erdély mezőgazdasága* című munkájában (szerkesztette Farkas Árpád, kiadta EMGE, 1944) a következőket írja: „A kezdeményező lépésekre Gorove István akkori földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m.k. miniszter megbízta Hideghéty Antal urat, hogy a létesítendő tanintézet iránt körültekintsen, és adatokat gyűjtsön. A miniszteri

biztos úr az EGE s különösen Tímár Károly egyleti titkár úrnak segédkezésére Nagyenyed városával (vezetőivel) lépett érintkezésbe". A városgazdák az ott létesítendő intézet céljaira 1868 végén 200 hold javaföldet ajánlottak fel (10 Ft. hasznóbér ellenében), de 1869 április haváig az ígéretnél előbbre nem jutottak. Ezért a miniszteri sürgetés nyomán a biztost új hely keresésére szólították fel.

Erre utal dr. Nagy Miklós a százéves megemlékezés alkalmából: "Hanyagságon múlt, hogy nem Nagyenyed ünnepli most a centenáriumot." (Falvak Dolgozó Népe, 1970. 2. sz. *A Kolozsvári Mezőgazdasági Főiskola*). A sürgetés nyomán az erdélyi római katolikus alapítvány, a Status kolozsmonostori uradalmára gondoltak. A miniszter 1869. január 13-i 1916412-es leirata értelmében Tímár Károly és az erdélyi főkor-mányszék alelnöke, Groisz Gusztáv áprilisban megkezdik tárgyalásaikat a birtok bérbevételéről.

Június 7-én egyelőre 30 évre megkötik a Statussal a haszonbérleti szerződést, és előterjesztik a tanintézet megszervezésének tervét. Július 12-én I. Ferenc József jóváhagyja az intézetalapítást.

Első igazgatónak Kodolányi Antalt nevezték ki. Tanárként működtek: dr. Entz Géza, Ferencz Antal, dr. Mina János és Tímár Károly, aki egyben gazdasági intéző is. 1906-tól – szintén az EGE szorgalmazására – az intézetet magyar királyi gazdasági akadémia rangjára emelték, igazgatónak dr. Szentkirályi Ákost nevezték ki.

Első években a tanintézet a kolozsmonostori apátság régi épületeiben működött. Első pavilonját 1873-ban építették, a 60-as évek végén több előadóteremmel kibővítették – itt működik jelenleg is a rektori hivatal.

1904-ben megépül a diákothron (jelenleg itt működik a könyvtár), és elkezdődik a tangazdaság kiépítése az ottani diákothronnal.

Az intézet területének rendezése, teraszolása, parkosítása Ritter Gerhart főkertész érdeme, aki a megalakulástól 1923-ig 54 éven keresztül szolgálja az intézetet.

1923-ban adták át az új központi épületet az aulával, mögötte 1962–1969 között épültek az állatorvosi, a kertészeti kar, a gépészeti tanszék és más melléképületek.

Megalakulásától 1912-ig közel kétezer, javarészt magyar ajkú ifjú szerzett oklevelet. Az első világháború kitörése miatt a tanítás megszakadt. A főhatalom változása után, 1920-ig tovább folyt a magyar oktatás, a felsős diákok be tudták fejezni tanulmányaikat, a többiek a kizárólag román nyelvű oktatás bevezetése után, tanáraikat követve, a magyarországi akadémiaira kerültek.

1921–1925-ben a végzetek között nincsen magyar, 1926-ban is csupán egy akad (Tóth Mihály), 1929–1940 között 17 magyar végzősről

tudunk.

1940-ben, miután a román mezőgazdasági akadémia Temesvárra költözik, újra magyar nyelvű oktatás indul be. Az akkori diákokról, mivel a levéltárat a háború végén Keszthelyre menekítették, nincsenek adataink, csak annyit tudunk, hogy 107-en végeztek.

A főiskolai hallgatók létszámának évről évre való alakulását érdemes figyelemmel kíséreni. Összehasonlítást tehetünk az 1940 előtti és utáni időszak számadatai között is. Az 1938–39 és az 1939–40 iskolai évekre vonatkozó adatok sajnos nem állottak rendelkezésünkre, mert a vonatkozó anyakönyvek eltűntek a főiskola titkárságáról.

Amint az 1. sz. táblázatból kitűnik, az intézet iránti érdeklődés a harmincas évek elején ugrásszerű emelkedést mutat. Magyarázata, hogy az egyetemen a felvételt nagymértékben korlátozták, azon kívül a magángazdasági érdekvéviselési és felügyeleti ágazatok jó megélhetési lehetőségeket nyújtottak, és az intézet 1929-ben átalakul főiskolává. A főiskola által kibocsátott oklevél teljes értékűvé vált. Ugyanezt észlelhetjük a magyar fennhatóság idejében 1942–1943-as és 1943–44-es évfolyamaira vonatkozólag is: amióta az intézet főiskolai rangra emelkedett és teljes értékű diplomát ad, az érdeklődés iránta mindinkább fokozódik.

Megállapíthatjuk azt is, hogy az újonnan beiratkozottak közül jelentős számú hallgató negyedéves, ugyanis a hároméves akadémiai végzetek igyekeznek – különösen, ha állami szolgálatban állnak – diplomájukat a teljesebb értékű főiskolai oklevéllel felcserélni. Ez az érdeklődés még tovább fokozódna, ha az intézet – miként az a román fennhatóság idejében volt – a doktori cím elnyerésére is lehetőséget nyújtana.

A kolozsvári gazdasági akadémia, illetve mezőgazdasági főiskola hallgatói 1918–1944

1. sz. táblázat

TANÉV	I.	II.	II.	IV.	V.	Összesen	Végzetek száma
	évfolyamok hallgatóinak száma						
1918–1919	18	–	–	–	–	18	–
1919–1920	66	18	–	–	–	84	–
1920–1921	26	25	18	–	–	69	17
1921–1922	25	19	22	17	–	83	*)
1922–1923	28	11	16	22	–	77	23
1923–1924	26	20	12	15	–	73	14
1924–1925	16	18	13	12	–	59	10
1925–1926	31	15	19	12	–	77	9
1926–1927	16	21	13	16	–	66	20

TANÉV	I.	II.	II.	IV.	V.	Összesen	Végzetek száma
	évfolyamok hallgatóinak száma						
1927–1928	29	11	22	15	–	77	
1928–1929	48	22	10	20	–	100	15
1929–1930	70	47	20	10	–	147	14
1930–1931	64	41	24	19	–	148	15
1931–1932	60	54	35	24	–	173	19
1932–1933	111	44	49	33	–	237	20
1933–1934	125	84	41	46	33	329	5
1934–1935	45	102	78	41	32	298	26
1935–1936	60	48	86	76	36	306	33
1936–1937	42	53	62	75	68	300	36
1937–1938	59	31	69	74	79	312	59
							8**
1940–1941	45	14	17	–	–	76	
1941–1942	64	38	18	–	–	120	14
1942–1943	72	66	40	53	–	231	22
1943–1944	93	57	59	182	–	391	31
							40**
Összesen	1239	859	743	762	248	3851	450

*Az 1921–1922-es iskolai évben végzetek nem voltak, mivel a Román Földművelésügyi Minisztérium közvetlen a háború után beiratkozott hallgatók részére hat havi gazdasági gyakorlat csökkentést engedélyezett és így a befejező vizsgára 1922 tavasza helyett már 1921 őszén jelentkezhettek.

**Csak a júniusban végzetek számát tünteti fel.

A 2. sz. táblázatból kitűnik, hogy az 1918–1919-es tanévtől az 1943–44-es tanévig terjedő időszakban az első évre beiratkozott hallgatók közül csupán 48,3% volt erdélyi, ill. bánásgyi és partiumi, 51,7% – eltekintve a csekély számú külföldi hallgatótól – Románia, illetőleg Magyarország más vidékéről került ki.

A kolozsvári gazdasági akadémia, illetve mezőgazdasági főiskola elsőéves hallgatói 1918–1944
2. sz. táblázat

TANÉV	Elsőéves hallgatók száma			Minden erdélyi hallgatóra jut nem erdélyi hallgató
	Összes	Erdélyi	Nem erdélyi	
1918–1919	18	6	12	2,00
1919–1920	66	36	30	0,83
1920–1921	26	13	13	1,00
1921–1922	25	10	15	1,50
1922–1923	28	6	22	3,67
1923–1924	26	5	21	4,20
1924–1925	16	7	9	1,29
1925–1926	31	10	21	2,10
1926–1927	16	5	11	2,20
1927–1928	29	13	16	1,23
1928–1929	48	30	18	0,60
1929–1930	70	30	40	1,33
1930–1931	64	30	34	1,13

TANÉV	Elsőéves hallgatók száma			Minden erdélyi hallgatóra jutó nem erdélyi hallgató
	Összes	Erdélyi	Nem erdélyi	
1931–1932	60	44	16	0,36
1932–1933	111	59	52	0,88
1933–1934	125	59	66	1,12
1934–1935	45	26	19	0,73
1935–1936	60	22	38	1,73
1936–1937	42	25	17	0,68
1937–1938	59	41	18	0,44
1940–1941	45	30	15	0,50
1941–1942	64	28	36	1,21
1942–1943	72	32	40	1,25
1943–1944	93	32	61	1,74
Összesen	1239	599	640	
%	100%	48.3%	51.7%	1.07
1940–44	274	122	152	
Összesen	100%	44.6%	55.4%	1.25%

A táblázat az 1918–19-es tanévtől az 1943–44-es tanévig bezárólag mutatja az akadémia, illetve a főiskola beiratkozott és végzett hallgatók létszámának az emelkedését, illetve csökkenését. 1940-től kezdve az emelkedés állandó és az 1943/44. évben beiratkoztak magas létszámából következően ez az emelkedés még a háborús körülmények között is fokozódik. Nyilvánvaló, hogy az intézetnek főiskolává való átalakításával és a mezőgazdaság-fejlesztő törekvésekkel áll szoros összefüggésben. A főiskola létjogosultságát a közölt táblázatok adatai minden kétségen felül bizonyítják.

A magyar nyelvű oktatás külön karként saját dékánnal, 1948-ban indul be újra párhuzamosan a román oktatással. A magyar nyelvű oktatás 1959-ig tartott, amikor a hallgatókat besorolták a román tagozatra. 1955-ben nem indult I. éves magyar évfolyam, azonban 1956-ban a nemzetközi nyomásra ismét tartottak magyar nyelven felvételit, és a folyamatosság érdekében a román tagozatról és a Bolyai Egyetemről egy 18-as létszámú csoportból II. évfolyamot alakítottak.

1969-ig, amikor megszüntették a magyar nyelvű oktatást, 220 magyar ifjú végzett, de

azután is szép számban tanultak magyar ajkúak a főiskolán. 1990-ben a magyar anyanyelvű tanárok és hallgatók kezdeményezésére felmerült a magyar anyanyelvű oktatás újraindítása, de az intézet szenátusa elvetette ezt a javaslatot.

A mezőgazdasági kar mellett 1959-ben beindult az állattenyésztő mérnökképzés, 1962-ben megalakult az állatorvosi kar. Jelenleg az intézmény Agrártudományi és Állatorvosi Egyetemként működik, mezőgazdasági-, kertész-, állattenyésztő mérnöki és állatorvosi karral.

Ezekben az évtizedekben (1960–1990), a felülről kapott beiskolázási keret változásainak megfelelően, a diáklétszám viszonylag kisebb-nagyobb hullámzást mutat. Számunkra felette tanulságos lehet a magyar diákság száma, aránya az 1951–58-as időszakhoz viszonyítva, amikor külön magyar fakultás működhetett. Nos, a számszerű összevetés azt mutatja, hogy míg 1951 és 1958 között a magyar hallgatók az összdiákság 34,2%-át alkották, addig az 1960–1993-as időszakban ez a részesedés 18,6%-ra esett vissza. De nézzük a beszédes táblázatot, amit az 1994-ben kiadott emlékkönyv névsorai alapján állítottunk össze:

Fakultás	Időszak	Végzősök összesen	Románok	Magyarok	Magyarok százaléka
Mezőgazdasági	1960–1993	4000	3204	796	20,0%
Állatorvosi	1960–1993	2159	1697	462	21,4%
Állattenyésztési	1960–1993	2245	1802	353	15,7%
Kertészeti	1960–1993	481	439	42	8,7%
Összesen	1960–1993	8885	7232	1653	18,6%

Az 1997-es évben bejutottak nemzetiségi összetétele

Fakultás	Diákok összlétszáma	Magyarok	Magyarok százalék
Mezőgazdasági	63	6	9,5%
Állatorvosi	65	5	7,7%
Állattenyésztési	85	19	22,4%
Kertészeti	53	11	28,8%
Összesen	266	41	15,4%

A közzétett adatokból kitűnik, hogy nő az igény a mezőgazdasági szakmák iránt. Éppen ezért indokolt a magyar nyelvű oktatás újraindítása.

Az RMGE, az egykori tanintézet kezdeményező jogutódjaként, tovább kell küzdjön a magyar nyelvű felsőfokú agrárképzés megvalósításáért, magyar ajkú szakemberek képzéséért, hogy legyen utánpótlás az anyanyelvű

szakoktatás és szaktanácsadás biztosítására. A legsajnálatosabb az, hogy kifogytak a magyar anyanyelvű szaktanárok, így az utánpótlás nincsen biztosítva. Alig vesznek fel magyar tanársegédet. Ezen a helyzeten csak a magyar egyetem létrehozása segíthet. Ezen belül alakulhatna meg a mezőgazdasági mérnöki és más rokon kar.

Farkas Zoltán

A romániai vidékfejlesztési potenciál helyzete Esettanulmány: Csanálos község – Szatmár megye.

A vidékfejlesztés fogalma egyszerre tűnhet túl szűknek, és túl tágának is, hiszen egyfelől minden vidéken tervezett és megvalósuló ágazati fejlesztés vidékfejlesztés lehet, másfelől pedig a vidék fogalmának tisztázatlansága miatt vonatkozhat akár az egész országra is.

A vidékfejlesztés meghatározásához azonban szükség van mindennek előtt a vidék, a vidéki térség fogalmának tisztázására, körülhatárolására.

Vidéken a kisvárosok, községek, falvak, farmok, erdőségek zónája által behatárolt gazdasági és társadalmi együttest értjük, mely magába foglalja az illető zóna mezőgazdasági farmjait, kereskedelmét, szolgáltatásait, és kisipari vál-

lalatait.

Az EU - ban a vidéki térséget az OECD és az EUROSTAT konkrétan a népsűrűség kritériuma alapján határozzák meg.

Így az OECD osztályozása szerint megkülönböztetünk:

1. többségében (alapvetően) vidéki térséget – ahol a lakosság több mint 50 %-a vidéki közösségekben él;

2. meghatározóan (jellemzően) vidéki térséget – ahol a lakosság 15 - 50 %-a vidéki közösségekben él;

3. többségében városi térséget – ahol a lakosság kevesebb mint 15 %-a él vidéki közösségekben.

E csoportosítás alapján:

		Alapvetően vidéki térség	Meghatározóan vidéki térség	Alapvetően városi térség
EU	Lakossága	9,7%	29,8%	60,5%
	Területe	47%	37,4%	15,6%
RO	Lakossága	46,97%	43,61%	10,32%
	Területe	54,95%	44,29%	0,67%

Románia lakosságának 46,97%-a él alapvetően vidéki térségben az EU lakosságának 9,7%-ával szemben.

Az EUROSTAT meghatározása szerint vidéknek számítanak azok a térségek, ahol a népsűrűség alacsonyabb mint 100 lakos/km.

Ennek az osztályozásnak az alapján átlagosan Románia egész területe vidéki térségnek számít, mivel az ország népsűrűsége 94,6 lakos/km.

A vidékfejlesztés esetében a legfontosabb célkitűzéseknek a vidéken élő emberek életminőségének javítását, a települések népességmegtartó erejének fokozását, azaz a vidéki élet fenntarthatóságát kell tekintenünk.

A vidékfejlesztés sajátosságai között első helyen kell említeni, hogy nem nélkülözheti az ott élő emberek aktív részvételét, komplex társadalmi, gazdasági, kulturális programokban valósul meg, és végül, kistérségi irányultságú kell hogy legyen.

A kistérség a komplexen értelmezett és alulról építkező területfejlesztési politika rendkívül fontos alapszintje.

A fejlesztési programok irányultságai és prioritásai alapvetően a kistérség adottságaitól függenek. Különös jelentősége van a természeti, a gazdasági, az emberi, és a kultúrantropológiai (hagyományok, életmód, kultúra) sajátosságoknak. Ezeknek a sajátosságoknak a felmérése és értékelése képezi minden fejlesztési prog-

ramépítés lépései közül az elsőt, amelyet helyzetfeltárásnak nevezünk. Csakis az illető kistérség helyzetértékelése után alakíthatóak ki a fejlesztési stratégia irányait meghatározó prioritások, majd ezek alapján a fejlesztési programok és alprogramok, és végül az ezek megvalósítását célzó megfelelő intézkedéscsoportok.

* * *

A következő esettanulmány egy, a vidékfejlesztés közeljövőbeni potenciális tárgyát képező Szatmár megyei kistérség egyik elemének, Csanáros (Urziceni) község 1998 decemberében végzett erőforrás felmérésének egy része. E kistérség, mely Mezőfény (Foieni), Mezőpetri (Petresti), Szaniszló (Sanislau), és Csanáros (Urziceni) községeket foglalja magába, Szatmár megye nyugati részén, Magyarország határának közvetlen szomszédságában 22.216 ha-on terül el, és földrajzilag körülhatárolható egységes területet alkot.

Ami Csanáros község természeti sajátosságait illeti, elmondható, hogy a község 3.230 ha-on a Károlyi síkság nyugati részén fekszik, talajminősége igen jó. Ezzel is magyarázható, hogy az évek hosszú során a községben a legfőbb gazdasági tevékenység a mezőgazdasági termelés volt, és a termelőszövetkezet 1991-ben bekövetkezett felszámolása után is ez maradt. 1992 óta a község 1609 ha szántóterületének, amely már magántulajdont képez, három megművelési formája létezik:

A község ösztántóterületének megoszlása	Társulásban	Egyénileg	Bérben
	57%	40%	3%

A szántó megművelésében gondot okoz a földbirtokok nagyfokú felaprózottsága. Az ebből adódó nehézségek legfőképpen a mezőgazdasági társulás szintjén érzékelhetőek, melynek 904 ha-ja 82 parcellában van (az 1998 decemberi adatok szerint).

A községben 1998 decemberében a Bukaresti Statisztikai Intézet által kidolgozott kérdőívek segítségével végzett felmérés adatai szerint, a földtulajdonosok 77%-a 51 éven felüli,

és ezek közül akinek 4 ha-nál nagyobb földterületük van, az ösztántulajdonosok 47%-át képezik, tehát az idősek a nagyobb földterületek tulajdonosai, akik számára a mezőgazdasági társulás létezése és működése szükséglet, és többnyire létkérdés is.

Ha az idős lakosság arányát az 1992-es népszámlálás adatai alapján a romániai átlaghoz viszonyítjuk, a község lakosságának elöregedése vehető észre. Megállapítást nyert, hogy Csanáros

60 év fölötti lakosainak aránya (23,52%) magasabban az országos átlag (16,39%) fölött van, s a község gyermekeinek (14 év alatt) aránya

(20,09%) alacsonyabb mint az országos átlag (22,27%):

	0–14 év	15–59 év	>60 év
ROMÁNIA	22,27%	60,87%	16,39%
SZATMÁR megye	24,40%	60,85%	14,45%
CSANÁLOS	20,09%	56,38%	23,52%

Az mezőgazdaságban foglalkoztatott aktív lakosság megoszlásának aránya (44,55%) az

országos átlag (38%) fölött van:

	Aktív lakosság aránya	Mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya	Foglalkoztatottak aránya aktív lakossághoz viszonyítva
ROMÁNIA	46,00%	38,00%	91,47%
SZATMÁR megye	44,40%	25,65%	89,35%
CSANÁLOS	44,00%	44,55%	93,49%

Ami a gazdák mezőgazdasági gépekkel való ellátottságát illeti, a felmérés alapján megállapítást nyert, hogy 73,33%-a nem rendelkezik gépekkel. Az önmagában vett alacsony gépellátottság problémát jelenthetne, de figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy a mezőgazdasági társulás egy jelentős gépparkkal rendelkezik, melyel szolgáltatásokat is végeznek; egy magasabb

gépellátottsági arány mellett az illető gépek kapacitása nem lenne kihasználva a gazdaságosság keretei között; és, hogy a lakosság többségének (társulási tagoknak) nincsen rá szüksége.

A község infrastruktúrája, az 1998 decemberében végzett felmérés szerint, a következőképpen mutatkozik:

Utak			Villamossággal	
Aszfalt	Kövezett	Földes	ellátott házak	nem ellátott házak
55%	36%	9%	100%	0%

Vízellátás			Kanalizálás
Saját kúttal rendelkező ház	Vezetékes vízzel rendelkező ház	Saját vezetékes vízzel rendelkező ház	0%
38,84% (18%)	59,54%	21,37%	

Megállapítható tehát, hogy a község útjainak 55%-a aszfalt (a községen áthaladó út nemzetközi útvonal), 36%-a kövezett. A házak 100%-a rendelkezik villamossággal.

A házak 59,54%-a a központi vezetékes vízhálózatra van kötve, és csak a házak 18%-nak egyetlen vízforrása az udvarukon lévő kút. Viszont a község kanalizálásának problémája még nem megoldott.

A községben végzett felmérés sok más kérdés mellett a község lakosságának elégedettségi fokát is vizsgálta. Megállapítható, hogy a lakosok 70%-a elégedett a család anyagi helyzetével és 96%-a elégedett a saját házával.

Ami a lakosoknak a közeljövőről alkotott

véleményét illeti, 53%-a hiszi, hogy egy év múlva ugyanúgy, 30%-a egy kicsit rosszabbul és 17%-a sokkal rosszabbul fog élni.

A felmérések alapján elmondható, hogy Csanáros község helyzete jobb az országos átlagnál, az emberek is elégedettebbek, mint ahogy azt az országos felmérések mutatják, de a vidéki településekre jellemző problémák itt is fellelhetők.

A megkezdett kutatás, amely a község gazdasági és társadalmi erőforrás-felmérését célozza, tovább folytatódik és kiterjed majd egyrészt a kistérség minden egyes községére, másrészt pedig a partnerkapcsolatok feltárására.

A helyi önkormányzatok, a vállalkozók,

valamint a civil szervezetek együttműködése nélkül nem elképzelhető a kistérségi fejlesztési koncepció és stratégia kidolgozása és végrehajtása. A jelen tanulmány kezdeti lépést jelent egy

SAPARD pályázatra készítendő kistérségi vidékfejlesztési projekt kidolgozásához.

Gnandt Hilde Rita

Közép-Európa, Balkán, vagy csak egyszerűen „posztkommunizmus”?

Románia külpolitikájában mindig meghatározó volt az ország földrajzi fekvése, geopolitikai adottságai, azaz valamely régióhoz, szubrégióhoz való tartozása.

Románia hagyományos kapcsolatainak azonban egyik színtere a Balkán. A jelenlegi román kormány viszont arra törekszik, hogy Romániát Közép-Európa felé mozdítsa el. Ennek érdekében olyan intézkedések történtek (pl. a Magyarországgal és Lengyelországgal létrehozandó stratégiai partnerség politikája), melyek lazíthatják Románia mentalitásbeli kötődését a Balkánhoz, ahol az etnocentrikus államnemzet politikai gyakorlata a jellemző. Mindezek azonban egy olyan alkotmányjogi keretben történnek, amely az állam jellegének meghatározásában balkán típusú, s maga az alkotmány, a bolgár, szerb, görög, török alkotmányokhoz hasonló. Ennek ellenére az érvrendszernek, melyet Románia integrációs törekvéseiben felsorakoztat, fontos eleme az az állítás, hogy az ország Közép-Európához tartozik és annak szerves része.

Azonban a konkrét és biztos besorolási kategória, melynek Románia kétségek nélkül teljesíti minden követelményét, az a „posztkommunista régió” behatárolás.

E „posztkommunista” régió átalakulásának egyik fontos meghatározója, hogy miként próbálták az egyes országok a szocializmustól örökre kapott társadalmi egyenlőtlenségeket és az azokat meghatározó intézményeket átalakítani, valamint ezzel egyidejűleg a döntéshozók által kizárólagos „modernizációs út”-ként elfogadott piacosodást menedzselni.

Stark szerint ezekben az országokban az „Út-függőség” (path-dependence) sokkal erősebb, mint azt a kapitalizmus „ügyeletes” tervezői elképzelték. Az „Út-függőség”-gel kötött kompromisszum egyik formája lehetett volna az a „piaci szocializmus”, amelyről Marek Dabrowski értekezik *Gazdasági átalakulás Közép-és Kelet-Európában* című tanulmányában. Ennek legfőbb jellemzője, hogy a köz-, a kollektív, vagy a szövetkezeti tulajdonú önálló vállalatok széleskörű

döntési autonómiával rendelkeznek, ami lehetővé teszi számukra az áru- és a szolgáltatás piacon való tevékenységet. A tőkepiacon már jóval kisebb a mozgásterük, mivel a gazdaságban a nem magánjellegű tulajdonformák dominálnak. A munkapiac működését általában a vállalatok önkormányzati vagy szövetkezeti jellege, illetve a szakszervezetek viszonylag erős pozíciója korlátozza.

A „piaci szocializmus” különböző variánsai hosszú éveken keresztül a reformtörekvések mintájául szolgáltak Közép- és Kelet-Európában. Az okok, melyek miatt soha nem lépték át ezt a határt, a politikai szférában voltak találhatók, így például a hivatalosan uralkodó doktrína mindenfajta vitát kizárt az állami szektor privatizálásáról. Az 1989–1991-es évek politikai változásai nyomán a közép- és kelet-európai társadalmak frontálisan elfordultak a baloldali és szocialista koncepcióktól, ami politikailag érdektelenné tette a „piaci szocializmus” ideáját.

Az átalakulási folyamat egyik legfontosabb sajátossága a radikális szakítás a „piaci szocializmus” által képviselt kis lépések politikájával. A közép-kelet-európai régióban minden gazdasági ágazatban alapvető intézményi változások történtek. A legkomolyabb átalakuláson a mezőgazdaság ment át. A kárpótlás és a szocialista típusú gazdasági hálózatok megszűnése miatt a mezőgazdasági össztermelés mintegy 30–40 százalékkal esett vissza Kelet-Európa országaiban 1988 és 1993 között.

Griffin és Khan összehasonlították Kelet-Közép-Európa posztkommunista átalakulását a kínai reformokkal, és arra a következtetésre jutottak, hogy az utóbbi, mely a Kelet-Európában alkalmazott fokozatos reformok továbbfejlesztett változata, sikeresebben tudja a gazdaság és társadalom egészét a piactudomány irányába elmozdítani, mint a kelet-európai „privatizáció mindenek előtt” stratégia.

Adam Przeworski Kelet-Európát Latin-Amerikával hasonlította össze, és arra a következtetésre jutott, hogy a „Kelet” – a szocializ-

mus utáni Kelet-Európa – gazdaságilag is, politikailag is a „Dél”, azaz a gyengén fejlett harmadik világ részévé válik. Kevés esélyét látta annak, hogy a régió kiszabaduljon a „szegény kapitalizmus”, és a gazdasági reformok veszteseinek elkeseredése táplálta erőszak, zűrzavar és politikai instabilitás Latin-Amerikában ismerős helyzetéből. Szerinte a nyolcvanas évekből Latin-Amerika és a nyolcvanas-kilencvenes évek Kelet-Európájának országait sújtó gazdasági nehézségeknek sok szempontból közös a gyökere: a világgazdaság hetvenes és nyolcvanas évtizedekben végbement szerkezeti átalakulása, melyhez nem tudtak alkalmazkodni, és az eladósodottság, mely szinte elkerülhetetlen volt, és nehezzé tette az adaptációjukat. A gazdaságfejlesztési modell kezdetben a belső megtakarításokat használta fel egy erőltetett iparosítás céljaira, majd ennek kimerülésével a külső megtakarítások felé fordult, és a külső eladósodáson keresztül próbálta a kialakult gazdasági szerkezetet fenntartani. A hetvenes és nyolcvanas években mindkét régió országai hatalmas nemzetközi adósságot halmoztak fel olyan világgazdasági környezetben, mely egyre nehezebbé tette az adósságszolgálatot. Hasonló helyzetbe kerültek abból a szempontból is, hogy többnyire addig halogatták a kedvezőtlen feltételekhez való gazdaságpolitikai alkalmazkodást, míg a külső és

belső egyensúlyi problémáik akuttá váltak.

A térség országainak a 90-es évek elején szembesülniük kellett a korábbi próbálkozások sikertelenségével, elkerülhetetlenné vált a piacgazdaságra való teljes áttérés. Az átmenet követelményrendszerének két kulcsfontosságú eleme a gazdasági stabilizáció és a privatizáció.

Ebből a szempontból viszont a térség államai meglehetősen különböző szereplésről tettek tanúbizonyságot. Mélyreható országelemzésekben nyilvánvalóan kiderül, hogy a román gazdaság elsősorban a balkáni jellegű bolgárhoz áll közelebb, mint a visegrádi országokként behatárolt négyes csoporthoz. Az mindenképp vitathatatlan, hogy az átalakulások célja minden esetben az volt, hogy az egypárti politikai rendszert felváltó többpárti parlamenti demokrácia körülményei közepette, a központi tervgazdálkodás, az állami tulajdon dominanciája és a termelő típusú mezőgazdasági szövetkezetek túlsúlya, a KGST-n belül kialakított és fenntartott kollektív autarchia helyébe egy társas és egyéni vállalkozásokba szervezett, magántulajdonon nyugvó, az alapvetően szabad áru- és tőke mozgásokon alapuló világgazdasági rendszerbe önállóan és egyenjogú félként integrálódó nemzetgazdaság lépjen.

Martini Réka

Hitel- és befektetésminősítők

A kockázatok értékelése

A hitelek és befektetések minősítése a román piacon is mindinkább nélkülözhetetlen a kis- és nagybefektetők számára. Ez a tevékenység a fejlett tőzsdéjű országokban csaknem egy évszázados múltra tekint vissza. A befektetések nemzetközivé válása, az intézményi befektetők megjelenése a korábban zárt piacokat is megnyitotta a külföldi befektetések előtt.

Természetesen az országok minősítése, illetve az adott országokban működő vállalatok értékelése nem független egymástól. Ha egy ország nem kap jó minősítést, akkor valószínűleg gazdasági társaságainak többsége sem szerez jó érdemjegyet. Sőt, egy jól gazdálkodó, stabil vállalat nemzetközi megítélésére is negatívan hat, ha olyan országban tevékenykedik, amelynek makrogazdasági mutatói egyre romlanak, az állam költségvetési és monetáris gondokkal küzd.

A cégek minősítése mindig a jövőre érvényes, bár a múltat jellemző adatokra épül és alapvetően két kérdésre vonatkozik:

- valamely cég általános hitel- és fizetőképességének megítélésére,
- valamely konkrét üzlet feltételeinek teljesítési (nem teljesítési) valószínűségére.

A hitelezők védelme

A vállalatok esetében a minősítés (rating) alapja a hitelezők szempontjából látható kockázatok elemzése. Az üzleti kockázatok elemzésében a minősítő cégek kitérnek a vállalat makrogazdasági környezetének, piacainak, termékeinek, versenytársainak értékelésére, a pénzügyi helyzet áttekintésekor pedig az eladósodottságot, a pénzkészletek alakulását, a nyereségtermelő-képességet vizsgálják meg. Egyes esetekben a vállalat irányítását és működését is áttekintik. Felhasználhatnak nyilvános információkat és

bizalmas adatokat is.

A befektetések és a hitelek minősítésével nagy nemzetközi rating-cégek foglalkoznak, mint például a Moody's Investor Service, a S&P's Rating Service, a Thomson Financial Bank Watch.

Minősítési jelsorozat

A cég minősítési rangsorában a hosszú lejáratú kötvények esetében kilenc fokozat szerepel és minden fokozaton belül megtalálható a "+" és a "-" kategória is, melyek azt mutatják, hogy milyen kockázatokat kell tudomásul venniük a befektetőknek, ha az adott cég papírjaiból vásárolnak:

AAA : kimagaslóan erős a valószínűsége a hitel és a kamat visszafizetésének.

AA : nagyon erős visszafizetési valószínűség és hajlam.

A : erős visszafizetési képesség, de jóval érzékenyebb mind a külső, mind a belső változásokra.

BBB : a legalacsonyabb befektetési kategória, bár a mutatói alapján megfelelő képességekkel rendelkezik a törlesztés és a kamatok visszafizetésére.

Spekulatív kategóriák

BB : a visszafizetés valószínűségének romlása sokkal kevésbé feltételezhető, mint az alacsonyabb szinteken. Nagy bizonytalanságnak van kitéve a fizetőképesség a körülmények változása esetén.

B : magasabb bizonytalansági fokozat, a gazdasági környezet hátrányos változása negatívan hat a hitel és kamata időben történő visszafizetésére.

CCC : csekély képesség a pénzügyi körülményekben bekövetkezett változások áthidalására.

CC : nagyon kicsi az esélye, hogy a visszafizetési kötelezettségnek eleget tegyen, elkerülve a csődöt.

C : teljes fizetéseképtelenség.

Ezeken kívül létezik a D minősítés, mely azt fejezi ki, hogy a kötelezett nem teljesített a már megadott fizetési könnyítés megadása után sem.

Fel kell készülni a brókercégek – befektetési szolgáltatók – minősítésére is. A tőkepiacon

nagy a veszélye annak, hogy egyetlen cég fizetésteljesítési kötelezettségének elmulasztása nehéz helyzetbe sodorhatja a brókercégek egész láncolatát. Egy másik sajátosság, hogy a brókercégek által vállalt kockázatok nagysága jelentősen függ az ott dolgozó alkalmazottaktól, akiknek a döntési köre jelentősen önálló, ami a rizikót tovább növelheti.

Minősítés a gyakorlatban

A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a kockázatértékelés figyelembe veszi a rendelkezésre álló tőkét és növelésének lehetőségét, a befektetések összetételét, a menedzsment minőségét, a likviditást, valamint a nyereségtermelő-képességet.

Célszerű ügyfélközpontú és partnerszempon t u minősítést alkalmazni. Az előbbi azt tartalmazza: mekkora annak a valószínűsége, hogy egy bróker cég adott időszakon belül tudja-e, akarja-e vagy nem időben teljesíteni az ügyfelek iránti pénzügyi kötelezettségeit. A partnerszempon t u minősítés azt mutatja be, hogy a bróker cég egy éven belül mennyire tudja partnereivel – más cégekkel, bankokkal, hitelezőkkel, szolgáltatókkal – szembeni kötelezettségeit teljesíteni.

Az ügyfélszempon t u minősítés elkészítésekor a legfontosabb szempont a bróker cég vezetésének a megítélése. Ezután szinte azonos súllyal szerepel a tőkemegfelelés és a tőkehelyzet, a befektetések és egyéb eszközök rizikója, valamint a likviditás, míg a nyereség vizsgálata kisebb szerepet játszik. A partnerszempon t u rating esetén viszont nagyobb teret kap a likviditás, a befektetések és egyéb eszközök, valamint a tőkemegfelelés, míg a vezetés megítélése háttérbe szorul.

Függetlenség

A minősítő cégnek más társaságoktól és más minősítő cégektől is minden szempontból teljes függetlenséget kell élveznie. A tisztesség kritériuma minden összeférhetetlenséget tilt, a vezető beosztású munkatársak semmilyen üzleti, anyagi kapcsolatban nem állhatnak az általuk minősített társasággal. Az átláthatóság pedig a minősítő cég tulajdonosainak megnevezését, a vezető személyiségek más típusú üzleti szereplését kell hogy bemutassa.

Fákó Péter

Vállalkozásfejlesztő központok bemutatása

Mark House Klub

A Mark House Klub (MHK) 1993. november 11-én alakult 10 cég részvételével.

Legfontosabb célja (alapszabályzat szerint), hogy a tagoknak előnyös formában állandó tájékoztatást nyújtson a legaktuálisabb piaci, üzleti, gazdasági, jogi információkról. Ezzel aktív információs hálózat alakul ki, amely segíti a vállalkozókat a profitszerző tevékenységben.

1995-ben több kezdeményezés után bejegyeztettük a klubot, mint nonprofit szervezetet, a szervezetekre vonatkozó 21/1924-es, a természetes és jogi személyekre vonatkozó 31/1954-es Törvények értelmében, valamint figyelembe véve a 25/1993-as Kis és Középvállalkozások fejlesztéséről szóló Kormányrendeletet.

A klubot mint jogi személyiséget engedélyezte a gyergyószentmiklósi bíróság, valamint a bukaresti Román Fejlesztési Ügynökség.

Ekkor a jogi személyiségű klubnak 21 alapító tagja volt.

Alakulásától kezdve az alapszabályzati célkitűzések mellett a következő szolgáltatásokat végzi:

- különböző szaktanácsadások biztosítása;
- a vállalkozói együttműködés elősegítése, közös és egyéni érdekeinek képviselése;
- jogi és gazdasági információkhoz való előnyös hozzáférési lehetőség biztosítása;

A klub birtokában van az összes 1990 óta megjelent törvény, rendelkezés és azokat a tagok rendelkezésére bocsátja.

A klub vagyonát a tagsági díjak, a különböző szolgáltatásokból származó bevételek, valamint a tárgyi és pénzügyi adományok alkotják.

A működéshez szükséges technikai háttérrel (telefon, fax, modem, lézernyomtató, 4 számítógép, fénymásoló, irodafelület, tárgyalóterem stb.) a Mark House Kft. biztosítja bértérítés nélkül.

Az MHK tagjai cégükkel kapcsolatban fontos üzleti információkat helyezhetnek el cégünk adatbankjában, ismertethetik termékeiket, cégük pontos leírását, keresleteiket, valamint mindazokat az adatokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy cégük ismert és keresett legyen. Ezzel egyúttal a reklám gondok is megoldódnak, kisebb befektetéssel nagyobb hatékonyságot érhetnek el.

Hogyan is működik és mit nyújt a Mark House a tagoknak?

A klub tagjai állandó üzleti, gazdasági, jogi igényeit eljuttatják az Mark House-hoz, ahol rend-

szerezve számítógépes nyilvántartásba vesszük és továbbítjuk a megfelelő helyre, megoldás végett.

Az üzleti információkat az ország több városában működő, az MHK-hoz hasonló szervezetekhez juttatjuk el.

Az MHK-tagokat állandó ügyfélnek tekintjük, így a cég minden szolgáltatásából 10%-os kedvezményben részesülnek, és havonta csak egyszer egyenlítik az elvégzett szolgáltatások összesített számláját.

A Mark House Klub március hónaptól rendszeresen (havonta) szervez klubtalálkozót, felvilágosítót, amelyen különböző gazdasági, jogi szakértők válaszolnak a klubtagok kérdéseire.

A Mark House hetente *Cégértésítőt* ad ki a legfrissebb, aktuális üzleti, gazdasági információkról, valamint az újonnan megjelent jogszabályokról. Az értesítőt eljuttatjuk a tagoknak, akik így ingyenesen hozzájuthatnak a számukra szükséges információkhoz.

A Mark House évente egy (esetleg két) alkalommal vállalkozói nyitott napot szervez az MHK tagok számára.

Klubtaggá válik azon vállalkozó, illetve cég, aki aláírja a klubtagsági szerződést, elfogadja a működési alapszabályzatot, illetve befizeti a tagsági díjakat, amelyek a következőképpen alakulnak:

Teljes jogú tagság:

– beiratkozási díj: 100 USD-nek megfelelő lej;

– havi tagsági díj 5 USD-nek megfelelő lej

Pártoló tagság:

– beiratkozási díj: 25 USD-nek megfelelő lej;

– havi tagsági díj: 5 USD-nek megfelelő lej.

Nem jogi személyek esetében (családi vállalkozások, egyéni engedéllyel rendelkezők) a beiratkozási díjnak csak az 50%-át kell befizetniük a beiratkozásakor.

A teljes jogú tagság elnyerése érdekében szükség van két már meglévő tag ajánlására is.

A teljes jogú tagok részt vesznek a klubtevékenység megszervezésében, illetve irányításában.

Melyek is tehát az előnyei a klubtagságnak? (Csak néhányat sorolunk fel):

– a klub képviseli a tagok érdekeit, esetenként fellép minden olyan szervnél, amelynek döntései elősegíthetik a tagok tevékenységét;

- 10%-os kedvezményben részesülnek a Mark House Kft szolgáltatásaiban, az elvégzett szolgáltatásokat havonta egyszer kell fizetni a kiállított számla alapján;
- eladhat, kereshet, hirdethet a klub hálózati rendszerében;
- jogi, gazdasági tanácsadásban részesülhet;
- általános információkhoz juthat, amelyeket másként talán csak hosszas utánajárással szerezhetne meg;
- szétküldheti saját információit nemcsak belföldre, hanem külföldre is ;
- információt szerezhet a bel- és külföldi piacokról;

- esetleges elbocsátásra váró dolgozóinak találhat új munkahelyet;
- üzleti találkozók, tanfolyamokon vehet részt ;
- egyes klubtagok szolgáltatásait kedvezményesen vehetik igénybe.

A klub tevékenységét biztosító személyek:
 Dezső László – elnök
 Ferenczi Mónika – irodavezető
 Bege Kornélia – jogász

Ügyfélfogadási program: naponta: 14–18 óra között
 Klubdélután: minden hétfőn 18 órától.

Dezső László

RENDEZVÉNYEK

Vezetési tanácsadás – 2000. május 20.

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság és a Bölöni Farkas Sándor Alapítvány 2000. május 20-án Kolozsváron, a Bethlen Kata Diakónia Központban vezetési tanácsadó képzést szervezett. Vendégelőadóink a Vezetési Tanácsadók Magyarországi Szövetségének (VTMSZ) képviselői voltak: dr. Kornai Gábor, a VTMSZ elnöke, dr. Poór József, VTMSZ vezetőségi tag, Havrancsik István, Szinergia Projekt Menedzsment Kft. tulajdonos partnere, Boér Antal, az AAM Informatikai Tanácsadók Kft. Tanácsadója és Boér Tamás, a Sinergia Kft, tanácsadója. A képzés a szokásos bemutatkozással indult, amelyből megtudhattuk a résztvevők tanácsadással kapcsolatos tapasztalatait, illetve céljait és elvárásait. Jelen voltak a civil és az üzleti szféra képviselői is. Előadóinktól megtudhattuk, hogy Magyarországon a tanácsadói szakma az egyik legjövődélmezőbb és legkeresettebb szakma. Az utóbbi húsz év folyamán a vezetési tanácsadás óriásit fejlődött, egyre több vállalat veszi igénybe szolgáltatásaikat.

A képzés első pontjaként előadóink a vezetési tanácsadás fogalmát tisztázták. Megtudhattuk, hogy a vezetési tanácsadás független személyek tevékenysége és, hogy a tanácsadási tevékenység két alapvető kérdéssel foglalkozik: a problémák és lehetőségek felismerésével és elemzésével, illetve a megoldási javaslatok kidolgozásával és megvalósításával.

A résztvevők általánosan elfogadott véleménye volt, hogy Romániában a tanácsadók annyi ajánlatot írnak, hogy nincs idejük igazán foglalkozni a kliensekkel. Az ügyfelek általában versenyeztetni akarják a tanácsadó cégeket, ugyanis kezdetben még ők sem tudják, hogy mit akarnak, csak információt gyűjtenek. Ennek elkerülésére az előadók javasolják, hogy a tanács-

adók „ne vállaljanak temetést levélben”, csak biztosra menjenek, lehet, hogy ezúton elveszítenek egy ügyfelet, aki nem tudja, hogy mit akar, de nyernek két céget, akinek jó ajánlata van.

Előadóink elmondták, hogy a tanácsadónak munkájuk során bizonyos etikai kérdéseket kell figyelembe venniük:

- az ügyfél érdeke az első;
- a tanácsadó csak arra vállalkozik, amihez ért;
- tárgyilagosságát semmi sem befolyásolja;

- titoktartás;
- egyértelmű szerződések;
- kölcsönös tájékoztatás;
- kész ajánlásait megvalósítani;
- módszereit nem titkolja;
- nem csábítja el az ügyfél munkatársait;
- ügyel a szakma tekintélyére.

A továbbiakban az előadók, közösen a résztvevőkkel, néhány kérdésre kerestek választ:

- lehet-e a tanácsadónak részvénye a vállalatban, amelynek a megbízásában dolgozik?
- módszereit teljes egészében át kell adnia, hogy az ügyfél maga is meg tudjon oldani hasonló feladatot?

- önálló véleményt alakíthat-e ki, vagy a tanácsadó cég vezetőjének véleményét kell képviselnie?

- a tanácsadó nem fogadhat el olyan juttatást, amely nem szerepel a szerződésben. Hol a határ?

- ügyfelének munkatársait nem csábíthatja el. Meddig? És ha az illető maga jelentkezik?

- együttműködhet-e a tanácsadó olyan ügyféllel, amelynél törvénytelenégeket tapasztal?

- felhasználhatja-e egyik ügyfélnél látott

eljárást más projektekben?

A következőkben arról esett szó, hogy egy tanácsadónak milyen személyi feltételeket kell teljesítenie: magabiztos, szerény, pszichológiailag érett, lényegre törő, jó elemző, kreatív, jó problémamegoldó, jól kommunikáló, rugalmas és alázatos.

A résztvevők megismerkedhettek a tanácsadás öt fő lépésével:

1. előkészítés (előzetes diagnózis, ajánlat, szerződés);

2. diagnózis (tényfeltárás, adatgyűjtés, elemzés);

3. intézkedések tervezése (megoldási változatok kidolgozása, értékelése, megoldás választása, megvalósítási terv);

4. megvalósítás (közreműködés a megvalósításban, ajánlások finomítása, oktatás, training);

5. befejezés (értékelés, prezentáció, zárójelentés, elszámolások).

Az előadók bemutatták az általuk képviselt tanácsadó cégek menedzsmentjét, illetve vezetési stratégiáját.

A képzés brainstorminggal zárult, a résztvevők kis csoportokban dolgoztak, választ keresve arra a kérdésre, hogy „mi gátolja Romániában a vezetési tanácsadás fejlődését?”. A résztvevők általános véleménye szerint a vezetési tanácsadás fellendítéséhez szükséges

legfontosabb intézkedések területei a következők: oktatás, marketing, mentalitásváltóztatás, gazdasági fellendülés, gazdasági kapacitás kialakítása, csapatépítés, motivációs rendszer kidolgozása. Az előbbi javaslatok alapján a résztvevők az előadókkal közösen arra a következtetésre jutottak, hogy ahhoz, hogy a következő három évben sikeres tanácsadói projektek legyenek Romániában a következő öt lépés alapján kellene cselekedni:

1. Piackutatás (5 nap):

– potenciális ügyfelek (10 ügyfél felkutatása);
– futó/tervezett projektek.

2. Eladás (6 hónap):

– ügyfelek képzése, igénykialakítás;
– kapcsolatépítés (konferenciák, személyes).

3. Bizonyítás-megvalósítás:

– Training on the Job;
– Referencia.

(Kb. 5-ször ismételni, összesen 1 év.)

4. Cégalapítás

5. Oktatás:

A képzésről mindenki elégedetten távozott, hasznos információkkal, tapasztalatokkal gazdagodva. Az előadók örömmel tapasztalták az erdélyi közgazdászok vezetési tanácsadással kapcsolatban mutatott érdeklődését.

Ezúton is köszönetet szeretnénk mondani előadóinknak a színvonalas képzésért.

Kelemen Jutka

Államháztartás tábor, Torockó, május 25–28.

Újra benépesedett a torockói Ifjúsági és Szabadidő Központ. Mint ahogy ez különböző rendezvények alkalmából megtörténik, számos egyetemi hallgató vett részt ezúttal is a KMDSZ Közgazdasági Klubja (KGK) által szervezett „Államháztartás” táborban.

A csütörtök estétől vasárnap délutánig tartó táborozásnak tartalmas programja volt. Számos magyarországi és hazai meghívott tisztelte meg a rendezvényt jelenlétével.

Pénteken, reggeli után, a már népes tábornak dr. Varga István egyetemi docens, a budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem tanára tartott előadást *Az államháztartás szerepe a nemzetgazdaságban* címmel. Az előadó kiemelte az államháztartás jelentőségét, annak célkitűzéseit és kapcsolatrendszerét más állami közintézményekkel.

A következő előadó dr. Naszvadi György volt, a Magyar Pénzügyminisztérium közigazgatási államtitkára. Előadása, folytatva az alapgondolatot, részletekbe merülő, az államháztartással kapcsolatos technikai kérdéseket bon-

colgató ismertető volt. Előadásának címe: *Az államháztartás finanszírozásának problémái és buktatói*. Átfogó képet kaptunk a magyarországi közszféráról, annak működéséről és szerepéről a magyar társadalomban. Az államtitkár úr kiemelte az adminisztratív és pénzügyi deszcentralizáció előnyeit és hátrányait.

Az erdélyi magyar egyetem kérdésével kapcsolatosan Kocsis Károly professzor, a Magyar Államkincstár Elnöki Titkárságának igazgatója, fontosnak vélte megjegyezni, hogy ezt az intézményt csak akkor érdemes létrehozni, ha ez kiválik a többitől, a lehető legmagasabb színvonalat fogja képviselni a romániai felsőoktatási intézményrendszerben. Véleménye szerint a pénzforrások megteremtése nem jelent gondot ennek a tervnek a gyakorlatba ültetéséhez, a fejtörést igénylő problémát inkább a szakképzett tanügyi személyzet biztosítása fogja jelenteni.

A rendezvény házigazdája, Szabó Zsolt, a Brassais Véndiák Alapítvány részéről, egy érdekes meglepetéssel szolgált a meghívottaknak és a diákoknak, a Torockó környéki magyar

népviselő bemutatásával. A szépen felöltözött fiatal jegyospár viseletéről egy helybeli idős asszony mesélt.

A délelőtti tartalmas előadások után a résztvevők, délután is fokozott érdeklődéssel hallgatták a Magyar Államkincstár képviselőjét, Földi Zoltán tanácsadót, aki a kincstári rendszer koncepciójáról tartott előadást.

Hallhattunk a kincstári rendszer elveiről és célrendszeréről. Földi tanácsadó fölvázolta röviden a kincstár fő funkcióit a lebonyolító (könyvelési, nyilvántartási és ellenjegyzési) tevékenységtől az ellenőrzési, banki, államadósságkezelő tevékenységeken keresztül egészen az adat- és információszolgáltatásig.

Végül betekintést nyerhettünk a kincstár szervezeti rendszerébe is, amelynek fő intézményei az Államháztartási Hivatal mint a lebonyolítások centrális része; a Magyar Államkincstár, amely ellát mindenféle banki, trezsöri funkciót, az EU- és más pénzek kezelését; illetve az Államadósság Kezelő Központ, amelynek főbb funkciói az állampapírok kibocsátása és az államadósság kezelése.

A pénteki nap utolsó előadását a MOL RT képviselői tartották: Landesz Bernadett, a MOL RT trezsöri szervezetének vezetője, illetve Birinyi György, a Vám és Jövedék Osztály vezetője. Az előadás címe: *A MOL RT és az állami költségvetés kapcsolatai*. Landesz Bernadett felvázolt az államháztartással kapcsolatos néhány alapfogalmat, majd Birinyi György beszélt az adózási alapfogalmakról, a MOL RT adójellegű befizetéseiről, havi pénzforgalmának alakulásáról, a vállalat adópolitikájának alapelveiről.

Szombaton ismét érdekes előadások következtek. Szarvas Ferenc, a Magyar Államkincstár Államadósság Kezelő Központjának új igazgatója, egy részletes beszámolót tartott az államadósság kialakulásáról, szerepéről és

kezeléséről. Kiemelte egy bizonyos mértékű államadósság létének fontosságát. Szerinte fontos, hogy a hiteleket jövedelemtermelő célokra használják. Magyarországon a jegybank gyakorlatilag kivonta magát az államadósság kezeléséből. Ő a hitelfeltevő, viszont más intézmények kezelik az államadósság kérdését. Az Államadósság Kezelő Központ 1995-től átvette az államadósság kezelését.

Hogy a rendezvény teljes legyen, szombat délután a hazai államháztartásról és államadósságról is két külön előadás hangzott el. Az előadók Birtalan Ákos és Mátis Jenő, Kovászna, illetve Kolozs megyei RMDSZ-parlamenti képviselők voltak. Birtalan Ákos mint tanár, bemutatta saját elképzelését a közgazdaságtan középiskolákban és egyetemeken való oktatásának módszertanáról. Ezt követően felvázolta a román állami költségvetés szerkezetét, a különböző bevételek és kiadások tételeinek nagyságrendi változásait 1992-től 2000-ig; táblázatok és grafikonok segítségével bemutatott néhány 2004-ig előre tervezett adatot.

Mátis Jenő előadása folytatása volt a Birtalan Ákos mondandójának. Hallhattunk a román állam küladósság-politikájáról, az államadósság mértékéről, szerkezeti összetételéről, futamidejéről, illetve a folyó fizetési mérleg csökkenő hiányáról.

A tábor utolsó délelőttjét a Székelykő megmászása töltötte ki. Ebéd után pedig az társaság eltávozásával véget ért a torockói diáktábor.

A KGK által szervezett, ma már rendszeressé vált torockói táborok nagy sikernek és érdeklődésnek örvendenek. Bizonyára majd ősszel, illetve a jövőben is sok újdonságot és érdekességet tartalmazó rendezvényekben lehet részük a fiatal közgazdászhallgatóknak.

Sükösd Attila

H í r e k

© A Romániai Magyar Közgazdász Társaság május 28-án a Gyilkos-tói üdülőtelepen tartotta **elnökségi ülést**, melyen részt vettek a gyergyói szervezet képviselői is, a IX. Közgazdász Vándorgyűlés szervezői. Napirendi pontként szerepelt a jubileumi vándorgyűlés szervezése és az ez alkalommal tartandó tisztújító küldöttgyűlés. Szó esett a rendezvény pénzügyi forrásairól, programtervezetéről, az ellátással és a meghívottakkal kapcsolatos kérdésekről.

Az RMKT szeptember 15-én, pénteken

tartja **tisztújító küldöttgyűlését**. Az országos vezetőség, a tisztújító küldöttgyűlés optimális körülmények közötti lezajlása végett, felkéri minden fiók szervezetét, hogy 2000. augusztus 20-ig tegyen javaslatot írásban elnök- és alelnökjelöltekre. A jelölés a javasolt személlyel való egyeztetés alapján történik. A jelölt szakmai önéletrajzot nyújt be, és legkevesebb egy fiók szervezet támogatását kell élveznie. A IX. Közgazdász Vándorgyűlésre és az RMKT megalakulásának tíz éves jubileumi megünneplésére

szeptember 16-án kerül sor Gyilkostón. A Vándorgyűlés témája az „Adópolitika”.

© A Magyar Közgazdasági Társaság 2000. június 28–30.-a között, Egerben tartja **XXXVIII. Vándorgyűlését**, melynek témája *Nemzetgazdaság, regionális integráció, globalizálódás*. A három napra tervezett, legjelentősebb magyarországi közgazdász szakmai-tudományos találkozón, öt szekcióban (gazdaságpolitika; államháztartás; pénzügyek, pénzintézetek; vállalati szervezet; informatikai infrastruktúra) közel ötven külföldi és hazai közismert neves közgazdászt hallgathatnak meg a résztvevők. A rendezvényre szervezetünk is meghívást kapott. Társaságunkat az országos elnökség, a RIF elnökség, illetve a csíkszeredai, gyergyói, marosvásárhelyi és kolozsvári szervezetek küldöttei fogják képviselni.

© Folyó év augusztus 14. és 24.-e között ismét sor kerül a Debreceni Egyetem keretében a kisebbségi magyar értelmiségiek számára szervezett **Ady Akadémia** évi rendezvényére, amelyre szervezetünk az idén is meghívást kapott. A képzés mellett a nyári egyetem résztvevői kulturális és szórakoztató programokon is részt vehetnek. Társaságunk összesen 20 hallgatóval vesz részt a rendezvényen, amelyből 5 helyet egyetemi hallgatóknak biztosítanak a szervezők.

© Pályázati felhívás

A Romániai Magyar Közgazdász Társaság Ifjúsági Frakciója (RIF) pályázatot hirdet végzős közgazdász hallgatók és fiatal gyakorló közgazdászok számára **gazdasági témájú dolgozatok megírására**. A benyújtott dolgozatoknak gyakorlati oldalról kell megközelíteniük egy-egy gazdasági problémát, illetve tudományos kutatáson kell alapulniuk.

A pályázatokat a következő témakörökben várjuk:

1. Románia Európai integrációja (esélyek, lehetőségek, pozitív és negatív hatások gazdasági, szociális, politikai szempontokból).
2. Vidékfejlesztés Romániában (munkaerőpiac és regionalitás az átmenet időszakában, a SAPARD-program, kistérségek vizsgálata és fejlesztési stratégiája).
3. Gazdasági környezet Romániában (külső és belső tényezők, amelyek ösztönzik és/vagy gátolják a kis- és középvállalkozások fejlődését).
4. Vállalkozások fejlesztése a román mezőgazdaságban.
5. Elektronikus kereskedelem Romániában.

Követelmények:

Terjedelem: leg több 60 gépelt oldal (12-es betűtípus; 1,5-ös sorközzel)

Beküldési határidő: 2000. november 15.

Pályázni egyénileg és csoportosan is lehet. A dolgozatokat 1 nyomtatott példányban és elektronikus formában a következő címre várjuk: 3400, Kolozsvár, Pietroasa út 12. szám, e-mail: rmkt@mail.soroscj.ro

Minden témakörben a legjobb pályamunkát 30.000 forinttal jutalmazzuk.

Minden témakörben a legjobb pályamunkát 30.000 forinttal jutalmazzuk.

Minden témakörben a legjobb pályamunkát 30.000 forinttal jutalmazzuk.

Minden témakörben a legjobb pályamunkát 30.000 forinttal jutalmazzuk.

Minden témakörben a legjobb pályamunkát 30.000 forinttal jutalmazzuk.

Minden témakörben a legjobb pályamunkát 30.000 forinttal jutalmazzuk.

Minden témakörben a legjobb pályamunkát 30.000 forinttal jutalmazzuk.

A Közgazdász Fórum III. évfolyam 1. számának 5. oldalán Tóth Attila: *A portfólió kockázata, várható hozama és hatékonysága* című dolgozatában a képletekben hiba csúszott be. Ezennel a szerző és az olvasók elnézését kérjük és az alábbiakban helyesbítünk:

– a portfólió megtérülési rátája: $r_p = \sum W_i x r_i$

– a portfólió várható hozama: $E(r_p) = \sum W_i x E(r_i)$

– a hozam kovarianciája:

$Cov(r_A, r_B) = \sum Pr(i) [r_{Ai} - E(r_A)] [r_{Bi} - E(r_B)]$

$Cov(r_A, r_B) = \rho_{A,B} \sigma(r_A) \sigma(r_B)$

– a részvény varianciája:

$Cov(r_A, r_A) = \sum Pr(i) [r_{Ai} - E(r_A)] [r_{Ai} - E(r_A)] = \sum Pr(i) [r_{Ai} - E(r_A)]^2 = \sum Pr(i) [r_{Ai} - E(r_A)]^2 = \sigma^2(r_A)$

$\sigma^2(r_p) = W_A^2 \sigma^2(r_A) + W_B^2 \sigma^2(r_B) + W_C^2 \sigma^2(r_C) + 2W_A W_B Cov(r_A, r_B) + 2W_A W_C Cov(r_A, r_C) + 2W_B W_C Cov(r_B, r_C)$

– három részvényből álló portfólió varianciája:

$\sigma^2(r_p) = W_A^2 \sigma^2(r_A) + W_B^2 \sigma^2(r_B) + W_C^2 \sigma^2(r_C) + 2W_A W_B Cov(r_A, r_B) + 2W_A W_C Cov(r_A, r_C) + 2W_B W_C Cov(r_B, r_C)$

$+2W_A W_C Cov(r_A, r_C) + 2W_B W_C Cov(r_B, r_C)$

– a két részvény várható hozama közötti összefüggés:

$E(r_B) = Z_0 + Z_1 E(r_A)$

– a portfólió standard szórása:

$\sigma(r_p) = W_A \sigma(r_A) + (1 - W_A) \sigma(r_B)$

– a portfólió standard szórása tökéletesen negatív korreláció esetén:

$\sigma(r_p) = W_A \sigma(r_A) - (1 - W_A) \sigma(r_B)$

– a portfólió szórása egy kockázatos részvény és egy diszkont kincstárjegybe történő befektetés esetén:

$\sigma(r_p) = W_A \sigma(r_A)$

K Ö Z G A Z D Á S Z F Ó R U M

Kiadja a Romániai Magyar Közgazdász Társaság

Cím: 3400 Kolozsvár, Pietroasa u. 12. sz, Tel/fax: 064-431488, E-mail: rmkt@mail.soroscj.ro

Szerkesztő bizottság: dr. Kerekes Jenő, Colpea Tibor, Kelemen Emőke, Somai József (főszerkesztő), Szécsi Kálmán

Technikai szerkesztés: Kelemen Jutka

Lektorálta: Fegyveresi Anikó